

9. SAJÁT OTTHON - ZEHETNERGASSE

Ha a férjemmel is ilyen egyszerűen menne minden, gondoltam. Kornél ugyanis nem volt hajlandó a banknál velem együtt aláírni, nem értett egyet a lakásvétellel, szerinte ez „felesleges nagyizolás“, majd ad az állam. Magyaráztam, konkrétan megérdeklődtem, egy állami lakást csak két éven át folyamatosan és ugyanazon a lakcímen töltött bécsi bejelentkezés (Meldezettel) után lehet megkérvenyezni. A kérvényt követő törvény szabta két éves várakozási idő alatt nem történik semmi. Ezután köteles a Gemeinde Wien összesen két ajánlatot tenni, ha szerencséd van és egyik elfogadható, kezdődhet az ügyintézés, a lakás felújítása. A mi esetünkben, ebből a minimum négy év várakozásból eddig letelt a Bugstrasse-i lakásban töltött nyolc hónap. Láttam rajta, nem hiszi, amit mondok, ráadásul, hiába ajánlottam, járjon utána, nem ment sehová, mert nem értette mit magyaráznak neki a különféle irodákban. Patt helyzet. Érveltem avval is, hogy anyagilag jobban járunk, ha egy bankkölcsönt törlesztünk ez alatt a négy-öt év alatt, minthogy a köztudottan drága bécsi lakbéréket fizetnénk. Nem tudtam hatni rá, végül feladtam. Eldöntöttem, ha van esélyem a bankfinanszírozásra, belevágok. Nem fogunk különböző bérleményekben kallódni, elég keményen megdolgozok én ezért, legalább legyen saját fészkünk. Másnap beszéltem a bankkal, kérték az utolsó hat hónapban átutalt honoráriumom összegét, a rendőrségnél aláírt jegyzőkönyvet arról, hogy tolmácsként foglalkoztatnak. Három napon belül jött a jelzés, kapok kölcsönt, sőt, ha az ő bankjukhoz tartozó ingatlaniroda által árusított lakásra esik a választásom, megspórolhatok egy csomó kiadást azáltal, hogy egy helyen intézik a papírmunkát. Adtak egy listát kb. tíz eladó lakás címével, adataival, árával, mindennap megnéztem egyet, nem akartam kimozdulni a 14. kerületből, mert úgy mondták, ez a legbarátságosabb a fogyatékosokkal. A banknál úgyis csak én kellettem, mint „nagykereső“, otthon nem szóltam. Megkaptam a kölcsönt és aláírtam az adásvételi szerződést egy 60 négyzetméteres első emeleti lakásra a 14. kerületi Zehetnergasse és Linzer Straße sarkán. Volt egy nagyszoba, egy konyha, két kisebb szoba, fürdőszoba, külön WC. és egy loggia. 1,2 millió schillinget kellett felvennem, az elég volt mindenre. Költözhattünk bármikor, de attól függetlenül az átíráshoz várni kellett egy speciális engedélyre, mert még nem voltunk osztrák állampolgárok. Elvittem a gyerekeket megnézni a lakást. Kornél ismételten kijelentette, nem hajlandó egész hátralevő életében húzni az igát, hogy a bankkölcsönt fizesse. Az, hogy jó ideje nem dolgozik és még jó ideig esélye sincs elhelyezkedni, nem került szóba. Most, hogy itt van nyugaton, ő élni akar, szép autón járni. Igen, ez mind szép és jó és remélhetőleg valamikor erre is sor kerül, de egyelőre itt állunk semmi alappal és a lakhatásunkat kellene megoldani, próbáltam magyarázni. Nem sikerült. Valahogy úgy állt össze benne a kép, hogy most, mikor minden szép és jó egy karnyújtásnyira van, nem élvezheti, miattam. Engem elvakít a karrierizmusom és az anyagi sikerem. Hogy éjjelente álmatlanul forgolódom a félelemtől,

nehogy megbetegedjek, mert akkor nem tudok dolgozni és nem lesz pénz törleszteni az adóságot, nem szólhattam.

Minden reggel elvittem autóval a gyerekeket az óvodába, majd siettem a tannengassei menekültügyi irodába, vagy a wasagassei idegenrendészetre. Az ebédszünetem többnyire azzal telt, hogy vittem az autót az óvoda elé, mire Kornél megy a gyerekekért. Közben gyűjtötte az erőt a velem való hadakozásra. Mivel anyu még nem jött vissza, többnyire éjjel főztem, vasaltam és próbáltam csomagolni a költözéshez. A mosógép vígan zakatolt, a házinéni éjjelente a kertben sétált. Nem szólt az egy szót sem, tudta, túllőtt a célon. A kerti szerszámok eltűntek, tudta-e, hogy hamarosan költözünk vagy sem, fogalmam sem volt és nem is érdekelt. A kötelező köszönésen kívül nem értekeztünk.

Azon a napon, mikor anyut visszavártuk, nálam maradt a kocsis és így a kihalt menekültügyi irodában töltöttem az ebédszünetet. Volt nálam egy könyv, gondoltam, kikapcsolok egy kicsit. Akkoriban szinte minden kliensem a forradalom utáni Romániából származott. Nyelvi szempontból egyszerű, de tartalmilag fárasztó volt. Itt futott zátonyra sok indokolatlan és konkrétumokban hiányos ábránd. Az ügyek többnyire a körül forogtak, hogy mindenki, aki évekig Nyugatról álmodozott, most ki is juthatott. Lezajlott a forradalom, vagy felkelés, vagy Isten tudja minek nevezhető nagy felfordulás, Ceausescuékát kivégezték, az emberek most már kezükbe vehették volna a sorsukat, erre fel tömegesen csomagoltak és ott hagytak csapot-papot. Menekültek vagyunk, mondták, vették elő a vadonatúj útleveleiket, itt vagyunk, most már minden rendben, kapunk mindent. A zöme úgy volt vele, ahogyan azt a Szabad Európa Rádió műsorát értelmezték hosszú éveken át: csak gyertek, itt minden és mindenki rátok vár. Készületlenül érte őket a tény, hogy itt és most egy valós és bizonyítható konkrétumokra alapozott és visszavonhatatlan rostázás történik. Szinte minden jelentkező elakadt, mikor feltették neki a kérdést: „konkrétan milyen üldöztetésnek volt kitéve, milyen politikai tevékenység, etnikai vagy vallási hovatartozás miatt üldözték és milyen formában. Volt-e letartóztatásban, hol, mettől meddig, hogyan hangzott a vád, ütlegették-e, kínozták-e, név szerint milyen közeg vagy személy, vannak-e erre vonatkozó bizonyítékok, tanuk neve, címe, elérhetősége. Ekkor rendszerint jött a tipikusan román „pai, sa vedeti”... („hát”... tetszik látni...) és nagy hallgatások. Vagy, ami még rosszabb, inspirálatlan improvizációk nagy általánosságban: a kollégák kiközösítették, más kapta meg a jobbik posztot a munkahelyén, voltak fenyegetések, stb. „Kik fenyegették, milyen formában és milyen tevékenységért, bizonyítékok, tanuk, konkrétumok?” „Pai, sa vedeti” ...

Rendszerint feltették nekem románul a személyes kérdést, tapasztalatom alapján mit tanácsolok, miket kellene mondaniuk? Nem tudom, feleltem. A referens innen a központi irodába küldi a

jegyzőkönyvet. Ott ülnek a szinte naponta változó politikai fejleményeket ismerő specialisták, akik döntenek az ügyben. Mi lefordítjuk és leírjuk, amit a kérelmezők mondanak, az ügy további alakulásában nincs betekintésünk. Ezt a román nyelven zajlott beszélgetést is le kell fordítanom a mellettem ülő referensnek. Nemegyszer megharagudtak, nem akarok segíteni nekik, a fene egyen meg, hiszen én is onnan jöttem.

Sokan érveltek azzal, illegálisan kellett átlépniük az osztrák határt, és aki a zöld határon jön, az menekült. Ilyenkor a referens türelmesen elmagyarázta, hogy ennek nincs köze a román hatóságokhoz, hanem azt jelenti, nem felelnek meg a beutazásra jogosító elvárásoknak és így nem rendelkeznek vízummal. Az illegális beutazás tehát szabálysértés, amiért, a kérelem hivatalos elutasítása esetén, idegenrendészeti büntetés következik. Ők biztos megfelelnek, volt a válasz, csak a vízum pénzbe kerül, az meg nincs. Tehát megint ott forogtunk, a gazdasági okoknál. Győzködték egymást, a referens és a kérelmező, egyformán értetlenül a két különböző mentalitás, jogi és politikai struktúra ütközésében, az egyik a diktatúra a másik a demokrácia szülöttje, én közöttük.

A forradalom előtt más hitele volt a romániai ügyeknek, mert akkor politikailag más volt a helyzet, de most, mikor útlevéllal a zsebében, a román hatóságok részéről mehetett akárki amerre lát, nem igazán lehetett politikai üldöztetésről beszélni. Elvéve voltak még olyanok, akik valóságos, többnyire etnikai jellegű és régebbre visszanyúló problémákra hivatkoztak, voltak olyanok is, akik gyorsan kapcsoltak és hihető dolgokat meséltek, de általában, a forradalom utáni politikai változásra való tekintettel, a román állampolgárok számára nem volt reális esély a menekült státuszra. Pár hét elteltével megkapták a negatív választ és a felszólítást, hagyják el a tábort, az országot. A tábor körül szorgoskodó számtalan karitatív egyesület segítségével, szinte mindenki fellebbezett.

Traiskirchenben dugig tele volt a tábor különböző nemzetiségű menekültekkel. Miközben vártak a válasza, a szorgalmas és jó szakképzettségű emberek rendszerint munkaadót, támogatót találtak és végül itt ragadtak. Ez a természetes szelekción múlt és több tényezője volt: a bennük rejlő olcsó munkaerő, az ingyen hozott szakképzettség, a szorgalmuk, az osztrák törvények betartására tanúsított hajlamuk. Valamint az, hogy az osztrák nép akkoriban nagyon befogadó és segítőkész volt. Az 56-os magyar eseményekre még mindenki élénken emlékezett. Szinte mindenki ismert valakit, aki akkor menekült, sokra vitte, becsületesen megállta a helyét, sőt dicsőséget hozott az új hazára. Sokszor gondoltam arra, tulajdonképpen a romániai menekültek az 56-os magyaroknak köszönhetően találtak meghallgatásra Ausztriában, sőt, világszerte.

Mostanra viszont már olyan volt ez a romániai népvándorlás, mint egy olcsó társasutazás. Fárasztott ez a munka, de nem volt benne semmi megrázó. Tudtam, a pozitív vagy negatív válasz, a román állampolgárok esetében, nem élet-haláldöntés, mint ahogyan az némelyik más nyelvű, más országból

származó kliensemnél előfordult. Mindazonáltal nem irigyeltem azokat, akik a döntéseket hozzák, hiszen minden kérelem egy teljesen szubjektív dolog, ezeket a különböző egyezmények által szabott sémákba pászítani nem könnyű feladat. Ráadásul az osztrákok igyekeztek lelkiismeretesen eljárni, nehogy tévedésből visszautasítsanak valakit, aki ténylegesen védelemre szorul. Valószínű, hogy a kérelmek tartalma önmagáért beszélt, a valóság átütött a sorokon, éppen úgy, mint a kitaláció. Ez valahogy úgy lehet, gondoltam nemegyszer, mint az egyetemen általam osztályozott írott dolgozatok esetében, ott is rögtön látszott melyik diákom improvizál és melyik az, aki tudja, miről beszél.

Nem volt párhuzam az én személyes tapasztalatom és ezek az általam tolmácsolt menekültügyi esetek között. Mikor én jelentkeztem – jóval a forradalom előtt –őszintén válaszoltam a feltett kérdésekre. Tolmács nem volt, németül beszéltem. Elmondtam, magyarnak születtem Erdélyben, erről nem tehettem, minden más a saját döntéseim által alakult. Nem léptem be soha a román kommunista pártba, tehát nem élveztem az evvel járó előnyöket. Nem voltam hajlandó minőségi kompromisszumokra a tanítást illetően (például a Ceausescu silányul lefordított demagóg szónoklatai alapján tanítani az angol nyelvet, irodalmat, kultúrát!), tehát vállalom kellett a szakmai gáncsoskodást, a maximális munkapenzumot egy minimális haladásért a számlélétrán. Nem a politikai elvárásoknak megfelelően írtam, tehát nem jelenhettek meg az írásaim. A diákjaim kreativitása és nem a pártvonal direktívái szerint szerkesztettem a diákújságot, ezért állnom kellett a felelősségre vonást. Köztudott volt a tanszéken, csak a megfelelő alkalomra várnak, hogy megszüntessék a versenyvizsgával elnyert főiskolai posztomat.

Talán, ha csak valamelyik középiskolában tanítottam volna, mint annyi magyar pedagógus kollegám, akiknek rendszerint csak egy bizonytalan időtartamú és kényelmetlen helyettesítői katedra jutott, jóval a végzettségi szintjük alatt, meghúzhattam volna magam. Angollal - némettel mindig akad magántanuló, és ha nem jelent fel senki, élhetek nyugodtan a radar szintje alatt.

Azon a szinten viszont ahol én működtem, felsőoktatásban, nem lett volna szabad létezni a követelt hála-mutatványok nélkül. Ilyen anomália eleve nem megengedhető egy fordított értékű diktatúrában, ahol csak annak lehet sikeres értelmiségi karrierje, aki eleve feladja az értelmes gondolkodást.

A gyerekeim kései születése óriási változást jelentett számomra. A döntéseim eredménye már nem csak rám vonatkozott. Nem akartam, hogy Lina és Tötyi fizessék meg az én etikai alapállásom árát. Hogy miattam, ők is mindig csak az árnyékos oldalon éljenek, hogy fejlődésük során, állandóan mesterségesen alkotott akadályokba ütközzenek. Lina a briliáns esze, Tötyi meg az áldott jó szíve miatt szenvedett volna kegyetlenül.

És mi lesz velük, ha velem „történik valami” ötlött fel bennem egyre gyakrabban. Azelőtt nem foglalkoztatott különösebben a hatóságoktól való félelem, miután ők megszülettek, kitört rajtam a pánik. Mikor a dolgok kezdtek elfajulni és egyre közelebb csapott be a villám, éreztem, muszáj lépnem, hiszen már a puszta létem is rendszerellenesnek számított, mételynek a diákjaim fejlődésében. Most itt vagyok, menekültügyi státuszt kérek, habár tulajdonképpen soha nem politizáltam.

Két hónap elteltével megkaptam a menekülti státuszt, ami automatikusan a gyerekeimre és a férjemre is kiterjedt. Kiköltöztünk albérletbe, kezdtünk felépíteni mindent a nulláról. Nem volt időm rágódni, mindazt, ami a romániai évek alatt az én személyemet illette, sikerült kitörölnöm a tudatomból. Azon kívül, annyira koncentráltam az előrehaladásra, hogy a visszanezésre nem is adódott alkalom. Nem cipeltem magammal ballasztot. Érdekes módon, az ottani évekből csupán néhány – mondhatni bagatell jellegű - jelenet maradt meg bennem, aminek a fájdalma semmit nem fakult.

Az egyik Dédikéről szól, aki, a nyolcvanon jócskán túl, délutánonként fogta a botját és egy órát önállóan sétálni ment. Kutymegejárás címén többnyire a nyomában settenkedtem, de nem akartam, hogy észrevegye. Egyik ilyen séta alkalmával bement az utcánkban újonnan nyílt péküzletbe. A nagy üveglapon át figyeltem. Kért egy sajtos kiflit. Az eladónő, egy kis borzas román fruska, intett, ő nem ért magyarul. Ekkor Dédi, mosolyogva rámutatott a kiflire és nyújtotta a pénzt. A fruska rávágta, ha kiflit akarsz zabálni, tanulj meg románul. Dédi nem értette mit mond, de én, a nyitott ajtón át igen. Berobbantam az üzletbe, lebonnyoltam románul a vásárlást, majd udvariasan kértem a panaszkönyvet és beírtam, a kiszolgáló elvtársnőnek virít a kosz a körme alatt, egész lényéről lerí a mosdatlanság, nem viseli a fején a kötelező bóbitát, egyszóval nem való egy pékségbe. Kivezettem Dédit az üzletből, már nem kérte a kiflit, odaadtuk a kutyának.

Mindenhol a világon lehet és van diszkrimináció, minden, ami más, legyen az bőrszín, kaszt, anyanyelv, szociális pozíció, vallási hovatartozás, vagyoni állapot, testi hiba vagy akár akcentus, az emberek többségénél ösztönszerű megkülönböztetést válthat ki. Egy civilizált társadalom féken tartja ezt az ösztönt, egy diktatúra kielezi és a saját előnyére használja fel.

A tannengasseban töltött hónapok, évek alatt nem győztem csodálkozni azon, hogy leginkább a román nemzetiségűek hagyták el Romániát. Egy olyan társadalomban éltek, ahol minden téren előnyt élveztek, ráadásul minden adandó alkalommal hangoztatták, mennyire szeretik a hazát. A logika törvényei szerint ők lettek volna az utolsók, akik idegenbe vágynak... erre fel az első adandó alkalommal tömegesen előzőnlötték Nyugat Európát.

Szépen, higgadtan felvettük a többnyire „mese habbal” kategóriába sorolható jegyzőkönyvet és küldtük tovább Traiskirchenbe, ahol az előreláthatóan negatív döntések születtek. Az után jött a fellebbezés és a végső döntésre való várakozás, rendszerint az osztrák állam által fizetett lakhatással, orvosi ellátással és étkeztetéssel, a Caritas-tól némi zsebpénzzel. A jelentkezők elfogadták, hogy hivatalosan nem szabad munkát vállalni, legtöbbje tehát csak sétálgatott és élvezte a semmittevést. Bécsben többnyire azzal telt sok akkori kliensem ideje, hogy bolyongtak a végtelenül nagy áruházakban, ahol nem tudtak ellenállni a kísértésnek és loptak amennyi beléjük fért. Nem ennivalót. Még elvétve sem. Márkás cuccot, parfümöt, sminket. Volt akkoriban a Westbahnhof mellett egy pincehelységben egy román kávézó. Ott bármit lehetett vásárolni, negyed áron, sőt a mindennapi nosztalgikus málét (mamaliguta) és töltöttkáposztát (sarmalute) is lopott cuccal fizethették a vendégek. Később már akkorára nőtt ez a szibvásár, hogy ott futott össze a bécsi betörések és nagyszabású lopások minden románokkal kapcsolatos szála. Aztán a rendőrség 4 hétig lehallgatta a kávézóban lévő három, érmével működő telefonkészüléken folytatott beszélgetéseket és az így felderített bűnügyek kapcsán bezártatta a helységet. A román tulajdonosnő és a lánya több évig elhúzta a bírósági ügyet. Amúgy meg, alig telt el egy félév, már megint főzték a puliszkaételt, mert új kávéházat nyitottak. Máshol. Ahol jobban vigyáztak. A négy hét alatt, amit a telefonlehallgatással töltöttünk, szinte minden előfordult: betörést szerveztek, megbeszélték a találkozót, véghezvitték és elosztották az árut, eladták, hazaküldték, elkótyavetyélték, kifizették vele a felgyűlt ebédeket, vacsorákat. Ékszer, műszaki árucikkek, mindenféle valuta; volt olyan betörés is, ahol a gyerekszobából a cserépmalacot is feltörték és utána röhögve mesélték az otthoniaknak, hogy beletojtak a szülői franciaágy közepébe. Szó volt fegyverekről is, kinek van, kinek kellene, hogyan lehet beszerezni és mennyiért. Volt sok névtelen feljelentés a rendőrség felé, ha összevesztek a koncon, teszem azt Nicu beköpte Gelut, öt perc múlva Gelu kipakolt a Nicu ügyeiről...

Az első héten esténként hallgattuk le azt, ami előző nap és előző éjjel felgyűlt a szalagon, de amikor látszott milyen élesbe megy a dolog és milyen óvatlanul és gyanútlanul használják a telefont, a rendőrség változtatott és a szokásos „Gemütlichkeit” (csak nyugisan) helyett ott ültünk minden este és közvetlenül fordítottam a beszélgetéseket, amit a kávézó előtt parkoló bevetéses csoportoknak továbbítottak, ha konkrét beavatkozásra volt szükség. Beindult a gépezet és addig, amíg a meglepődés tartott, sikerült egy komoly „nagytakarítást” elvégezni. A helyzet külön pikantériája volt, hogy ezeket a vég nélküli telefonbeszélgetéseket a dróton lógatott érme technikájával folytatták. Órák hosszat beszéltek a romániai családtagokkal, cimborákkal, feleségeikkel és szeretőikkel úgy, hogy a készülékbe belelógatott tantuszt nem engedték leesni. Külön vetélkedők voltak, ki tudja a tantuszt a leghosszabb ideig azon a ponton tartani, hogy már legyen kapcsolat, de még ne induljon be a számlázás. A négy hetes lehallgatás végeztével, az onnan folytatott beszélgetések tényleges

időtartamáról nagy meglepetést okozott. A tulajdonosnő meg a lánya megtapasztalták, hogy lehallgatják a telefonokat és azon nyomban megszűntek a minden részletre kiterjedő beszámolók.

10. IGAZI HÁBORÚS MENEKÜLTEK

Mindent egybevéve, a román ügyek nem voltak különösebben megrázóak, többnyire lopás, betörés, orgazdaság, kölcsönös feljelentgetések, no és a lányok.... A tannengassei menekültügyi irodán hallottak nem voltak lelkiileg megterhelőek. Ezért külön hálás voltam a sorsnak, főleg miután azon a bizonyos napon mikor a kocsi nálam maradt, hogy hazavigyem anyut az állomásról, az ebédszünetben kimentem a női mosdóba, ahol borzasztóan megijedtem. Az egyik WC-fülkéből szívszaggató sírás hallatszott. Nem tudtam mit csináljak, olyan ritkán maradtam az ebédszünetben rendszerint kihalt épületben, hogy alig ismertem a többi tolmácskollégát. Kopogtattam a fülke ajtaján, mondtam ki vagyok és kérdeztem nem tudnék-e segíteni. Csend lett, majd kinyílt az ajtó és a szerb tolmácsnő a szó szoros értelmébe kitámolygott. Oda segítettem az egyik mosdóhoz, megengedtem a hidegvizet. Hosszan mosta a sírástól teljesen feldagadt arcát. Mikor valamelyest összeszedte magát, bementünk a váróba, amit nyitva hagytak számunkra – az irodákat kulcsra zárták a hivatalnokok mikor ebédelni mentek. Ránéztem az órára, fél egy. Ez a nő tuti nem lesz képes egykor ott folytatni ahol délben abbahagyta. Tudtam, hogy nagyon sok menekült volt a szerbiai háború miatt, de nem foglalkoztam vele, megvolt nekem a saját púpom. A nő csak annyit mondott, egy asszonyt tolmácsolt, aki elmesélte, amíg őt és a hat éves kislányát többen megerőszakolták, a szeme láttára megfulladt a pár hónapos csecsemője, akit a katonák röhögve betettek egy mosóprogramra a mosógépbe. Elhűlten hallgattam. Fogalmam sem volt, mi igaz, mi nem, de ilyesmit még végigalgatni is kész borzalom. Kérdeztem, van-e valaki, akit hívhatnánk helyettesíteni. Adott egy számot, egy unokabátyjáét, aki szintén tolmács, hívtam, vállalta, ez tehát rendben volt. Kérdeztem, tudna-e hívni valakit, aki hazaviszi, vagy hívjunk egy taxit. Majd én kimentem a referenssel, akivel dolgozik. Azt mondom rosszul lett, de jön a helyettes, hogy ne legyen fennakadás. Igen, a férje hazaviszi, jött is tíz percen belül, vitte, szinte ölben. Mondtam semleges hangon a referensnek, aki aznap a szerb ügyeket írta, hogy a kollegina borzasztó epegőrcsöt kapott, stb. Rám nézett, egy arcmozdulattal sem jelezte, de a szeméből láttam, sejti mi történt. Jobb is, ha egy férfi jön tolmácsolni, jegyezte meg. Emancipált nő létemre, most az egyszer, teljesen egyetértettem vele. Reszkető lábakon mentem vissza az én referensemhez, az én ügyeimhez, hálásan, hogy nekem csak a „langyos puliszka” fedőnevű román menekültügyi esetekkel van dolgom. Meglepő módon, alig pár hónappal az után, hogy a Ceausescu házaspárt kivégezték, egyre több román kliensem kezdte visszasírni őket. Szinte minden második interjún elhangzott a következő évek során megszokott szólammá vált vélemény, hogy amikor azok

ketten vezették az országot, sokkal jobb volt az élet, mint most, a forradalom után. Rendezettebb. Mert legalább volt mindenkinek biztos munkahelye és államilag kiutalt blokklakása. Az orvosi ellátás ingyenes volt és jó minőségű. Nem csak az jutott be műtétekre, aki fizetni tudott. Senki nem halt éhen és nem fagyott meg a fűtetlen panellakásban, mint ahogyan a kisnyugdíjasok körében újabban egyre többször előfordult. A fiataloknak volt jövőjük, még ha nem is valami eget rengető, mert akárki tanulhatott, nem csak az, akit pénzes szülőkkel áldott meg a sors...és így tovább.

A végén az a kép alakult ki az irodában, hogy a románok zöme éppen a forradalom miatt kérte a menekültségi státuszt, ami persze paradoxon.

Nem ment ki a fejemből a szerb nyelvű kollegina. A tannengassei irodában nem láttam, máshol sem. Állítólag a férje nem engedte többet dolgozni. Felötlött bennem a kérdés, vajon ha én kiborulnék, hogyan viselkedne Kornél. Nem vittem végig a gondolatot, már rég elkönyveltem, hogy az én egyedüli pénzkereső helyzetemben nem fért bele semmiféle kiborulás.

Hónapokig, sőt évekig azután visszatérő rémálmom volt a szerb kollegina által említett epizód, egyszer évek múltán hallottam, az a tolmács, aki akkor őt helyettesítette, és aki aztán sokáig dolgozott a Bécs mellett felállított konténer-táborban, ahol a Szerbiából jött háborús menekülteket helyezték el, végül lekerült a tolmácslistáról, mert nagyon iszákos lett. Még egy közvetett háborús áldozat, gondoltam magamban